

3.4.3 METODIKA A DIDAKTIKA TLUMOČENÍ Z LISTU

Ivana Čeňková

Tlumočení z listu má dichotomický charakter, jde nejen o převod z jazyka výchozího (JV) do jazyka cílového (JC), ale i o převod z formy psané do formy mluvené. Tlumočení z listu se odehrává většinou bez náslechu originálu; tlumočnick obdrží výchozí text a jeho úkolem je převést obsah tohoto textu v časové bezprostřednosti, plynně a v tempu obvyklého ústního projevu do cílového jazyka.

S tlumočením z listu se setkáme v celé řadě profesních situací. Zde uvádíme nejčastější z nich. Na různých jednáních, na úřadech, kde se většinou tlumočí konsekutivně, se probírá řada písemných dokumentů (výroční zpráva, finanční výkazy, formuláře, testy apod.), jež tlumočnick na místě a okamžitě tlumočí z listu, ať už celé, nebo jejich jednotlivé části, o které je požádán. Na tiskových konferencích, kde je prezentováno něčí oficiální stanovisko, písemné prohlášení či tisková zpráva, je tlumočnick přetlumočí z listu do jazyka srozumitelného přítomnému publiku. Na vernisážích, prezentacích, či při jiných slavnostních událostech se tlumočení z listu používá zejména z časových důvodů. Řečnick má úvodní projev připravený a napsaný ve své mateřštině, přečte první odstavec, který tlumočnick konsekutivně přetlumočí a poté již dále pokračuje v tlumočení celého textu, jenž mu řečnick předal, z listu, bez náslechu originálu.

Stejně tak může tento způsob tlumočení být použit přímo i na konferenci, kde delegát chce hovořit jazykem, který není pracovním jazykem konference, a proto není v tomto jazyce zajištěno simultánní tlumočení. Tlumočnick řečnickův projev přetlumočí z listu do jednoho z pracovních jazyků, z něhož tlumočnicki v kabinách simultánně tlumočí pro ostatní účastníky.

Tlumočení z listu bývá používáno i pro rychlé seznámení klienta s písemnými podklady při přípravě na akci, již se má účastnit, pokud nemá čas a možnost, aby vše sám studoval v originále, anebo aby se nemusely materiály překládat.

Jaké jsou základní strategie, jež tlumočnick při tlumočení z listu uplatňuje?

Tlumočnick má na jednu stranu výhodu v tom, že si sám stanovuje rytmus tlumočení, nemusí se řídit tempem řečnicka, jako je tomu u simultánního tlumočení. Na druhou stranu pro něj značnou kognitivní zátěž představuje skutečnost, že má text neustále před sebou, což zvyšuje zejména riziko lexikálních interferencí a kopírování struktury výchozího textu. Proto se i při tlumočení z listu klade důraz na porozumění, analýzu a deverbalizaci výchozí formy textu, zpracování a ukládání části obsahu do nárazníkové paměti, na jeho interpretaci a produkci v jazyce cílovém (Agrifoglio 2004, Gile 1995, 2002).

Tlumočnick by se neměl zbytečně opravovat, přeformulovávat jednu vyřčené, měl by zachovávat oční kontakt s posluchači, působit přirozeně (Ondelli 1998) a měl by tlumočit smysl výchozího textu při respektování normy, úzu, větné struktury a syntaxe cílového jazyka. Tlumočení z listu je z časového hlediska velmi úsporné, klade však velké nároky na tlumočnickovu schopnost rozdvojení pozornosti (čtení a mluvení) ve vztahu k vlastní činnosti (Lambert 2004).

Většinou se k nácviku tlumočení z listu ve výuce tlumočení přistupuje poté, co účastníci kurzu zvládli základy konsekutivního tlumočení, kdy se již umějí oprostit od jednotlivých slov a převádějí smysl sdělení na základě porozumění a analýzy výchozího textu (Viaggio 1995, Weber 1990, Seleskovitch 1989). Tlumočení z listu se trénuje buď bez přípravy, nebo s kratší přípravou textu, anebo s předběžným vyslechnutím textu přečteného nahlas

řečníkem a teprve poté s nahlédnutím do samotného textu. Tlumočení z listu je považováno za vhodné cvičení pro tzv. rychlé čtení, lepší orientaci se v textu, tzv. nelineární přístup k textu a vyhledání základních informací, vyvarování se jazykových interferencí, tj. odpouštění se od formy originálu (Jiménez Ivars 2008) a pro přípravu na simultánní tlumočení, zejména pak na simultánní tlumočení s textem.

Jaké jsou hlavní zásady a strategie pro přípravu textu na tlumočení z listu?

Vizuálně si rozdělit text na menší významové segmenty pomocí lomítek, barevně podtrhnout slovesa či důležité obraty, čísla a termíny, očíslovat slova a naznačit tak jejich pořadí pro převod do JC, pokud dochází k významné změně slovosledu a případně vepisovat poznámky do originálu. Jaké jsou strategie při samotném tlumočení z listu jako náročné kognitivní činnosti? Naučit se anticipovat, zobecňovat (generalizovat) a filtrovat méně důležité informace v časové nebo jazykové tísní. Aktivovat slovní zásobu a pohotovost v JC. Dlouhá a složitá souvětí intonačně i strukturně rozdělit na kratší celky, plynule komunikovat s posluchači, bez opakování se a zbytečných oprav předat smysl a záměr výchozího textu.

Zdroje (výběr):

AGRIFOGLIO, M. 2004. *Sight translation and interpreting: A comparative analysis of constraints and failures*. *Interpreting* 6:1, 43–67.

ČEŇKOVÁ, I. 2010. Sight translation: Prima vista. In *Handbook of Translation Studies*. Volume 1, Gambier Y. and Van Doorslaer L., (eds.). 320–323. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

GILE, D. 2002. Conference interpreting as a cognitive management problem: Sight translation and simultaneous interpretation with text. In *The Interpreting Studies Reader*, Pöchhacker F. and Shlesinger M. (eds). 163–176. Routledge Language Readers: London and New York.

GILE, D. 1995, 2009 (revised edition). *Basic concepts and models for interpreter and translator training*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.

JIMÉNEZ IVARS, A. 2008. Sight Translation and Written Translation. A Comparative Analysis of Causes of Problems, Strategies and Translation Errors within the PACTE Translation Competence Model. *International journal of interpretation and translation*, PSN, KSCI, Istanbul, 6 (2): 79 – 101.

KALINA, S. 1998. *Strategische Prozesse beim Dolmetschen*. G. Narr: Tübingen.

LAMBERT, S. 2004. Shared attention during sight translation, sight interpretation and simultaneous interpretation. *META* 49: 2, 294–306.

ONDELLI, S. 1998. Medium Shift in Interpretation: Do interpreters Produce Oral texts? *The Interpreters' Newsletter* 8: 181–193.

SELESKOVITCH, D., LEDERER, M. 1989, 2002. *Pédagogie raisonnée de l'interprétation*. OPOCE: Luxembourg.

VIAGGIO. 1992. Cognitive Clozing to Teach them to Think. *The Interpreters' Newsletter* 4: 40–44.

VIAGGIO, S. 1995. The Praise of Sight Translation (And Squeezing the Last drop Thereout of). *The Interpreters' Newsletter* 6: 33–42.

VIEZZI, M. 1989. Information Retention as a Parameter for the Comparison of Sight Translation and Simultaneous Interpretation: An Experimental Study. *The Interpreters' Newsletter* 2: 65 – 69.

WEBER, W. K. 1990. The Importance of Sight Translation in an Interpreter Training Program. In *American Translators Association Scholarly Monograph Series 4. Interpreting – Yesterday, Today and Tomorrow*, Bowen D. and M. (eds), 44–52. State University of New York, Binghamton N.Y.